

Efterat denne Artikel var indsendt til Redaktionen, har Folketinget i det første Møde efter Nytaar behandlet det omtalte Lovforslag, og da, som formodet, bestemt udtalt sig mod Landstingets Ændringer, navnlig imod, at man stryger *Valgbarheden* for Kvindernes Vedkommende, samt Valgretten for den gifte, skatteydende Kvinde. (Det egentlige Stridsspørgsmaal er dog vist Landstingets Uvillighed til at gaa med til at alle Skatteydere faa Valgret; nu er som bekendt Skatteyderne af 800 Kr. Indtægt uden Valgret og Valgbarhed.) Naturligvis — vi er fuldt ud enige med Folketinget. Hvad angaar det egentlig Loven, om Vælgeren er gift eller ikke; man spørger aldrig om sligt overfor Manden.

Men — netop fordi vi er overbevist om, at saavel Valgret for gifte Kvinder og for alle skatteydende Kvinder Landet over, samt Valgbarhed for Kvinder (alt under samme Valgvilkaar som Mændene) vil blive en naturnødvendig Følge af, at københavnske, skatteydende Kvinder faa Valgret, sige vi Tak til, om D'Hrr. paa Rigsdagen vil vedtage ovenomtalte Lov, selv om det *kun* bliver Valgret, der foreløbig opnaaes.

L. N.

Forholdet mellem Forældre og Børn før og nu.

Af Kirstine Frederiksen.

III.

Det tredje Spørgsmaal, [som jeg havde forelagt mine unge Venner, gjaldt direkte Forholdet til Forældrene. Kun 6 var gaaet paa Siden af dette Spørgsmaal. Af de øvrige 44 havde 9 fundet fuld Forstaaelse i Hjemmet; 16 havde følt sig forurettede men, mente de selv, væsentlig uden Grund. 19 syntes derimod at have bevaret et bestemt, for nogles Vedkommende ret bittent Indtryk af hvad der i denne Retning havde manglet. Een havde ofte som Barn tænkt: der er ikke een af de voksne, som forstaaer mig. En anden havde følt sig misforstaaet i de ni Tilfælde af ti, saa langt han kunde huske tilbage. Een havde indbildt sig, at hun var Hittebarn, medens hendes to Søstre var de „rigtige“ Børn; en fjerde vidste vel, at hvad der var i Vejen, „var kun lidt, men hun følte det som meget“. Ejendommelig nok var de yngste mest misfornøjede; de allerfleste af de 19 var under 20 Aar. Rimeligvis et Tegn paa, at Kritiken er vaagnet hos Ungdommen. Man vil maaske mene, at slige Fornemmelser er uundgaaelige. For mig staaer det dog snarere som et Bevis paa, at de ny Opdragelsestanker ikke er trængt helt og

fuldt igennem. De gaar ud fra Sympatifølelsen — som en af mine Korrespondenter blandt Forældrene siger: Jeg lærte Lydighed af Frygt, mine Børn har lært at lyde af Kærlighed. Men det er meget lettere at spille ufejlbarlig, at være — hvad navnlig Faderen tidligere var — som Jupiter der fra Skyerne slynger sin Tordenkile ud over de stakkels dødelige, end at leve som Menneske blandt Menneskebørn.

En anden ung Moder mener ogsaa at en Del af den gamle Ærbødighed og Lydighed mod Forældrene gaar tabt, naar man er bleven Børnens Ven og Kammerat, men tilføjer hun, jeg fortryder ikke den Del, jeg har valgt, mine Børn ser sunderne paa Livet end jeg gjorde i den Alder, de er, ikke saa nysgerrige og drømmer ikke saa meget om hvad Fremtiden vil bringe.

Med Hensyn til den Forkælelse, som blandt andre mange Skolebestyrere klage bittent over, da spiller det her sikkert en betydelig Rolle, at Kvinderne har faaet saa meget mere at sige i Hjemmene end tidligere. Kvinderne har lært mere end før; men de har endnu ikke lært nok, de kender ikke tilstrækkelig til Livet, og de har endnu ikke smøget af sig de Lyder, som er en naturlig Følge af deres uansvarlige Stilling i Samfundet.

Men det er dog den udviklede Kvinde, som skal føre de ny Tanker ud i Livet; og allerede det er et stort Fremskridt, at hun nu frit og aabent kan gøre sin Indflydelse gældende, i Stedet for som ofte før — som f. Eks. Hammerich fortæller om sin Bedstemor — at maatte gøre sine Børn til Gode i Smug bag Faderens Ryg.

Ikke mindre væsentligt er det, at Faderen træder Børnene mere menneskeligt nær. Det hænder, at han er den af de to Ægtefæller, som har den fineste Forstaaelse af Barnenaturen; hvorfor da ikke give den naturlige Følelse frit Løb? Lad mig nævne et saadant Eksempel paa moderlig Faderømhed. Den ovenfor nævnte Almuesmand Ole Nygaard giftede sig i sin ældre Alder og fik en lille Pige, der blev moderløs ved Fødselen. Han maatte om Dagen tilse sin Forretning, et Slakteri, men om Natten vilde han ikke tillade nogen anden at passe den lille, og der udviklede sig i Aarenes Løb et meget ømt Forhold mellem de to. Han levede senere — lever maaske endnu — som omvandrende Afholdsapostel; den lille Marer travlede rundt med ham, saa længe hendes Fødder vilde bære hende; men ofte maatte han dog lade hende blive tilbage hos Venner. „Jeg har nu“, siger han til en Ven, „paalagt hende at beherske sig, naar jeg siger Farvel, for at jeg ikke skal have det lille forgrædte Ansigt at tænke paa“. Men Vennen ryster paa Hovedet: det er for megen Selvbeherskelse for et Barn, og Faderen lover, at for Fremtiden skal han give den lille Lov til at græde. Dette er en Hensyntagen til Barnets Følelser, som jeg mener er noget moderne og noget berettiget, om end den Grænse, der skiller det fra Forkælelse ikke altid er let at drage. En bestemt Grænse er der

dog. Det forkælede og forvante Barn er usikkert til at tage Livet op uden for Hjemmet. Derimod er den sunde Tillid og Fortrolighed mellem Forældre og Børn netop det eneste Middel hvorved den ældre Slægts Erfaringer kan overføres til den yngre.

Et sørgeligt Vidnesbyrd imod Forældrefølelsen er det uægte Barns forladte Stilling. Men ogsaa her hænder det dog nu hyppigere end før, at Faderen giver Barnet ikke blot sit Navn, men ogsaa en Plads ved sin Arne, sjældnere, desværre, at Moderen finder det mere stemmende med sin Kvindeære at vedkende sig Barnet end at lade det forkomme blandt fremmede.

Alligevel, hvad man kan sige om den ny Tid, saa medfører den dog en voksende Stræben efter Sandhed og Naturlighed i dette Forhold som i andre. Paa dette Grundlag tør man da ogsaa af Fremtiden vente en fuldere Forstaaelse og et inderligere Samliv mellem Forældre og Børn.

Beskyttelse eller ikke.

I.

Det er en smuk Tanke, at hvad der er svagt skal beskyttes: Kvinden skal ikke arbejde over sine Kræfter, Moderen skal der værnes om. Hvad kan være mere retfærdigt og mere ridderligt af vore mandlige Konkurrenter paa Livets store Arbejdsmarked, end at ville fri os fra de værste Stød. Ogsaa skal den humane Tanke, der ligger til Grund for Regeringens Forslag om Ændringer i Fabriksløven, hilses med Anerkendelse af os Kvinder.

Men er Spørgsmaalet angaaende Beskyttelse af Kvinden virkelig saa enkelt, som det ser ud? Kan vi uden at behøve at frygte for Følgerne af Forandringen udelte glæde os dertil og bør vi haabe paa en hurtig Vedtagelse og Gennemførelse af Lovforslaget?

Ja, Sagen er ikke saa lige til; det kan her i dette vort Organ for Kvindernes Interesser være paa sin Plads at drøfte Spørgsmaalet og se, om muligt at komme til lidt Klarhed. Det er i alle Tilfælde nødvendigt, at Kvinden, hvem den vordende Lov kommer til at støtte eller til at ramme, maa faa Lejlighed til at udtale sig om Sagen.

I Europas Industrilande har stærke Stemmer løftet sig mod særlig Beskyttelse for den arbejdende Kvinde, og det fornemmeligt af to Grunde:

1) fordi særlige Beskyttelseslove dels er egnede til at gøre kvindelig Arbejdskraft mindre efterspurgt paa Arbejdsmarkedet, dels til at sætte Lønnen ned, 2) fordi man vil hævde, at Kvinden ikke længer er et umyndigt Væsen, men et selvbestemmende Individ, der selv bør afgøre, hvor meget hun vil og kan arbejde.

Denne sidste, mere teoretiske Grund, er sikkert vægtig nok. Kvinden, betragtet som selvbestemmende Individ og selvfortjenende Medlem af Samfundet, maa ikke imod sin Villie paalæg-

ges en Tvang, der indskrænker hendes Handlefrihed. Har hun Kræfter, og kræver hendes økonomiske Kaar, at hun arbejder 12 Timer i Døgnet, maa Loven ikke kunne forbyde hende det, naar den samtidig ikke sætter en Maksimalarbejdsdag for Manden. For denne Betragtning falder Lovforslaget, derigestiller Kvinden med Børn og umyndige, fuldstændig til Jorden.

Men Kvinden er — og dette gør Spørgsmaalet saa overordentlig vanskeligt — foruden et selvbestemmende Individ ogsaa Slægts Moder, og Samfundet har uden al Tvivl i denne Henseende Ret til at stille sine Krav og varetage sine Interesser.

At Kvindens Overanstængelse ved Arbejdet, og da særligt under og nærmest efter hendes Svangerskab, vil komme til at udøve en skadelig Indflydelse paa den kommende Slægt er indlysende. Derom kan der ikke disputeres. Men — vil Kvinden og det nyfødte Barn, altsaa *Slægten*, virkelig *lide mere*, hvis Moderen arbejder saa meget og saa længe hendes Kaar kræver det, end hvis der indtræder en *Nødstilstand*, naar det forbydes hende at gøre det?

Dette er et saare vigtigt Spørgsmaal, som Lovgivningen maa tage Hensyn til, og paa samme Tid, som den tager Brødet fra Munden, maa den bøde paa Arbejdsløshedens Følger. Thi Lovgivningen maa ikke gaa ud fra, at Kvindens Arbejdsfortjeneste kan undværes i de smaa Hjem. Enhver, der har færdedes noget i disse, vil vide, at Hustruen dér tidt og ofte er den egentlige Familieforsørger. Og enhver kan da sige sig selv, at Kvinden, efter den stærke Rystelse hele hendes Konstitution har udstaaet idet hun giver Livet til sit Barn, ikke for sin Fornøjelses Skyld skynder sig med at optage et anstrængende Arbejde, men at det er den rene, skære, bydende Nødvendighed, der tvinger hende dertil. Det vilde i alle Tilfælde være rart, hvis Hensynet til Kvinden strakte sig saa vidt, at hun adspurgtes om hvilket af de to Under — *Overanstængelse* eller *Sult* — hun foretrak.

Til sidst en Bemærkning. Det er mærkeligt — og det vilde være løjerligt, hvis det ikke havde saa skæbnesvangre Følger — at se Mænd lovgive over Kvinden, som om hun selv ikke havde nogen Mening og det tilmed i en Sag, hvorom Manden slet ingen Mening kan have. Hvordan vil f. Eks. — naar Lovforslaget en Gang er vedtaget — Fabriksinspektionen indrette det, for at Kvinden efter Lovens Bud skal holde op med at arbejde en Uge før Fødselen? Sikkerlig maa den lunefulde Natur da først ved Lovens Hjælp reguleres en lille bitte Smule.*)

M. A.

Opmærksomheden henledes paa Københavns Tjenestepigeforenings Møde i Rosenlunden, Østerbrogade 68, 1. d. 17. Januar Kl. 8.

*) I Følge § 7 maa kvindelige Arbejdere ikke arbejde ialt 5 Uger før og efter deres Nedkomst; af disse 5 Uger skulle mindst de 4 være efter Nedkomsten.

Kritiske Bemærkninger

til

J. Blicher-Clausen: „Inga Heine.“

Naar jeg udbeder mig Plads i „Kvinden og Samfundet“ for disse Bemærkninger, er det ingenlunde for at give nogen Anmeldelse af den nævnte Bog. Jeg agter hverken at indlade mig paa nogen Bedømmelse af Handlingens Gang eller Personernes Karakteristik, og vil ej heller forsøge nogen Bestemmelse af Bogens æstetiske eller psykologiske Værd. Alt sligt ligger udenfor mit Fag. Jeg vil kun paavise en utilgivelig Løshed, ja ligefremt Jaskeri i Opfattelsen, som vistnok de færreste Læsere er bleven opmærksomme paa, men som alligevel er saare iøjnefaldende. Hvis jeg regnede „Inga Heine“ for en daarlig Bog, vilde jeg ikke fundet det Umagen værd at paavise dette. Tværtimod, netop fordi jeg synes godt om dens Frem-

stilling af Personer og Situationer, og især fordi jeg billiger dens Grundopfattelse, at „Lidelsen er en Livsværdi lige saa vel som Lykken“, d. v. s., at Geniets og især Karakterens Udvikling fremmes fuldt saa meget ved Lidelse som ved Medgang, netop derfor har det harmet mig at se det Hastværk, hvormed Forfatterinden har nedskrevet sin Bog, og de grove Fejl, som derved er fremkomne. Ved en lille Smule Omhu kunde de alle let være undgaaede, og da de kun vedrører rent ydre Forhold i Fremstillingen, vilde Bogens Kærneslet ikke blive paavirket af Rettelserne. Enhver Forfatterinde skylder virkelig ikke alene sig selv, men ogsaa sit Køn at være varsom ved sit Arbejde og vise al fornøden Agtpaagivenhed for ikke at bringe det kvindelige Forfatterskab („Dameromanerne“) i ufortjent Vanry.

Paa første Side i Bogen staaer der: „Inga Heines Oldefader var den første (af Slægten), som købte Klitholm. Fra ham gik den i Arv til Sønnen

og senere til Sønnesønnen, der faldt som frivillig i Krigen 1864. Den Gang var I. H. kun faa Uger gammel og havde allerede ved Fødselen mistet sin Moder.“ Bedstemoderen, som overtog baade Gaardens Styrelse og Barnets Opdragelse, „havde næppe fyldt de trede“. Dette stemmer helt vel med, at Bedstemoderens Alder (S. 69) i det Aar, da Bogens Handling foregaar, sættes til 80, og ligeledes (S. 149), da hun dør, bestemmes til over 80. Thi efter hvad der fortælles om Inga, at hun er bleven Student efter 4 Aars Arbejde, derefter en Tidlang har forsøgt sig som Kunstnerinde og endelig boet et halvt Aar paa Klitholm, maa hun paa den Tid, da Handlingen begynder, være omtr. 21 Aar. Med andre Ord, vi ere i Aaret 1885, og Bedstemoderen er født 1805. Det fortælles ogsaa (S. 98), at hun i 60 Aar havde regeret enevældig paa Klitholm; der kunde godt have staaet „over 60 Aar“; thi hun var kun 17 Aar gammel, da hun blev gift (S. 136), og hun havde straks efter Brylluppet

taget Ophold paa Klitholm og der anlagt „Hulvejen“ med dens blomstrende Træer (S. 97), der spiller en vis Rolle i Bogen. Man læser derfor med den største Forbavselse (S. 135-36) en hel anden Historie, hvorledes hun nemlig gjorde Bekendtskab med sin Ægtefælle, da han som midaldrende Mand gik frivillig med i Krigen 1848, og som det synes, endnu samme Aar som Kaptajn i Artilleriet (en aldeles uhørt Oprykning) kom i Indkvartering i hendes Faders Gaard i Fyen; de bleve da gifte, men kort efter Brylluppet rejste han igen til Lejren og kom først hjem ved Krigens Ophør. Herefter er Bedstemoderen født 1831, og hendes Søn, der blev født 5 Aar efter Brylluppet, da Moderen var 22 Aar, faar saaledes allerede i 11 Aars Alderen 1864 en Datter. Dette er jo det rene Galimatias.

Endvidere fortælles (S. 70) om Sønnen, i Modsætning til, hvad vi læste (S. 1), at han efter at have taget juridisk Embedseksamen for et Syns Skyld overtog Gaardens Bestyrelse,